

Esir Şehrin İnsanları

Öykü 1. Dünya Savaşı yıllarında, savaş sonrası karışıklık devam ederken, Osmanlı'nın devamını arzu eden devlet yapılanması ile Mustafa Kemal ve padişah karşıtı aydınların yeni oluşum ve Kurtuluş mücadelesini konu alan Kemal Tahir'in üçleme olarak yazdığı kitapların ilkidir.

Başkarakter Kamil Bey, Osmanlı İmparatorluğu'nda vazife almış, varlıklı ve hükümlü Selim Paşa'nın Avrupa eğitimi ve terbiyesi ile yetişmiş oğludur. Savaş yıllarında Avrupa'da yaşamaktadır. Ülkesinin savaşa bilfiil katılmayacağını düşünürken, tesadüf eseri, savaşa katıldıklarını haber alır. Bütün hayatını elit zümrede varlıklı olarak geçirmeye alışmış Kamil Bey, uzun zamandır ekonomik sıkıntı çekmektedir. Ailesi ile birlikte vatanına dönmeye karar verir. Karısı Nermin Hanım; çok zengin olduğu bilinen Taceddin Paşa'nın kızıdır. Ancak, Paşa hastalık dercesinde kumar tutkunudur, ev halkı da sorumsuzca lüks ve gösterişli yaşamış nihayetinde karısı Nermin, yirmi yaşına geldiğinde, Taceddin Paşa bilinmez bir şekilde eve ölü getirilmiş, akabinde aile tüm servetini kaybetmiştir. Nermin, her halinden güvenilir ve olgun olduğu belli olan Kamil Bey ile evlenmiştir. İkiside birbirlerine derin bir aşk ve sevgi ile bağlanmış ve ardından kızları Ayşe doğmuştur. Kızları, İspanya'da doğmuş, dadıları tarafından İspanyol eğitimi ve terbiyesi ile yetiştirilmiştir.

Seyahatleri esnasında, Kamil Bey, uzaktan haberlerini aldığı memleketi ile gerçekler arasındaki uçurumu görünce dehşete düşmüştür. Her yer yangın yeri gibidir, çocuk yaştaki kızlar dahi vücutlarını satarak para kazanmaya çalışmakta, salgın cinsel hastalıklar yayılmaktadır.

İstanbul'a vardıklarında Nermin'in halası, eniştesi ve kızları Sabriye onları sevinçle karşıladılar. Evlerinde misafir ettiler ve memnuniyetleri için paralandılar. Ancak, Enişte Bey, her şeye para gözüyle bakan, vatan- millet muhasebesini umursamayan zengin bir müteahhitti. İngiliz dostlarıyla birlikte Kamil Bey'i Kerkük'teki arazilerini İngilizlere satması için baskı yapıyordu. Kamil Bey, konuk olduğu evden nezaketini bozmadan ayrılmayı, senelerdir bakımsız bıraktığı miras evine yerleşmeyi kafasına koydu. Bağlarbaşı'ndaki köşk, seneler evvelden yıkık ve harap bir haldeydi, ancak, Kamil Bey yeni bir eve taşınacak güçte değildi. Köşke vardığında ise durumun tasavvur ettiğinden çok daha vahim olduğunu anladı. Eski komşusu Mahir Paşa'nın kendisinden dört yaş büyük Avrupai, yakışıklı oğlu Fuat Mahir Bey ile buluştu. Hatırladığı özelliklerdeki Fuat Mahir Bey çok değişmiş, karısının ayrılmasından ve kızının kendisinden uzaklaşmasından buhrana girmiş, hayatını Kadirlik prensiplerine göre yaşamaya başlamıştı. Kamil Bey, Fuat Mahir Bey'in yardımıyla ustalarla tanıştı. Köşk yıkılmak üzereydi, oturulması mümkün değildi, ancak, köşkü yıktırıp kazanacağı parayla selamlık bölümünü tamir ettirebilirdi. Eski komşusunun yardımıyla kısa sürede selamlığı onarıp kullanıma hazır hale getirdiler. Fuat Mahir Bey, yardımseverliğinin yanında, Kamil Bey'e yakından haşır neşir olduğu Türk ve Arap kültürleri ayrıca tarikatlar ve felsefe anlamında yol gösteriyor, Avrupai eğitimle kendi memleketi detaylarından uzak kalmış Kamil Bey'e yeni ufuklar açıyordu.

Mart 1920 senesinde İngilizler İstanbul'u işgal ettiler, Kamil Bey bu zamanlarda evinde oturuyor, ekonomik olarak zorluk içinde vatani ve ailesi için neler yapabileceğini düşünüyordu. Karısının halasından gelen zorunlu borçları kabul etmek zorunda kalıyordu. Zamanını değerlendirmek için de doğuştan yetenekli olduğu resim konusunda eserler veriyordu. Avukatı ile bir görüşmesinde elinde kalan mallarının alış verişi hususunda konuştuğu bir sırada, eski okul arkadaşı Ahmet ile karşılaştı. Ahmet, eski okul arkadaşları İhsan'ın on yıl hapis ile cezaevinde yatmakta olduğunu, İhsan'ın karısı Nedime ile hep birlikte kurdukları Karadayı isimindeki dergide çalışmakta olduklarının bilgisini verdi. Dergi aynı zamanda rejime karşı çıkanların buluştuğu, sivil polisler tarafından sık sık ziyaret edilen ve gizlice Anadolu'ya yardım sevk edilen üs konumundaydı. Kamil Bey buradaki vazifesinde vatani uğruna büyük bir tehlikeye girecek, para kazanamayacağı gibi de, zaten zor durumdaki ekonomik mücadelesini katlayacaktı. Nedime Hanım, cesur, vatanının kurtuluşu uğruna kendi can ve mevcudiyetini önemsemeyen gebe ve yalnız bir kadındı. Kamil Bey, işin inceliklerini kısa sürede öğrendi. Yalnız kadını kendince muhafazasına alma azmindeydi. Karısı Nermin, Kamil Bey'in hiç para kazanmaksızın yaptığı çalışmaların detayını bilmesede rahatsız, halasının ve eniştesinin tesiri altında sitemkar davranmaya başlamıştı. Karadayı Gazetesinde bir taraftan yazı ve hat çalışmaları yapılırken, Anadolu'ya yardım zor koşullar altında devam ediyordu. Kamil Bey, önemli belgelerle dolu kuru üzümle kamufle edilmiş sandığı Gülcemal vapuru kahvecisine verirken suçüstü yakalanarak tevkif edildi. Padişaha yakın ünlü Selim Paşa'nın oğlu olan Kamil Bey, cezaevinde hem kınanıyor hem de bildiği şeyleri söyleyerek yaptığı hatadan dönmesi ve akabinde iyi bir vazifeye yerleştirilerek ailesini kurtarması konusunda baskı görüyordu. Kamil Bey, Nedime'yi koruyarak hiçbir şey bilmediğini, yaptıklarının masum çalışmalar olduğunu savunurken, kendisi gibi tutuklu bulunan ahmet, çoğu şeyi itiraf ederek davalarına ihanet etti. Kamil Bey, artık hain olarak gördüğü eski okul arkadaşını yalana da baş vurarak haksız duruma düşürdü, kısa bir zaman sonra da Ahmet intihar etti. Kamil Bey, hapishane gardiyani olan saf köylü çocuğu kandırarak çeşitli bilgiler alıyor, olayların iç yüzüne vakıf oluyordu. Bu umutsuz ve kötü ortamda yegane sevindirici gelişme İnönü Zaferiydi. Karısı Nermin ve Nermin'in ailesi artık Kamil Bey'e iyice kızgın, bu işteki ısrarında aleyhtar hareket ediyorlardı. Kamil Bey, araya giren herkesi ve teklifleri geri çevirerek davasında ısrarcı oldu. Yapılan mahkeme, kendisini yedi yıl ile cezalandırdı.

Kişiler

Kamil Bey Padişah Abdülhamit'in tanınan, varlıklı vezirlerinden Selim Paşa'nın tek evladıdır. Avrupa'da, iyi bir eğitim ve terbiye ile büyümüş, Nermin Hanım ile sevgi dolu evlilik yapmış, onurlu bir adamdır.

Nermin Hanım Kamil Bey'in karısıdır. Taceddin Paşa'nın, varlık içinde büyüttüğü fakat babasının sorumsuz

davranışları neticesinde varlığını kaybederek, güvenilir bulduğu Kamil Bey ile evlenmiştir. Kocasına evlilikleri süresince hep güvenmiş ve bağlı olmuştur fakat, Kamil Bey'in gazetede çalışması, ekonomik halinin bozulması ve akrabalarının tesiri ile sitemkar tavırlar sergilemeye başlamıştır.

Ayşe Kamil Bey ve Nermin Hanım'ın altı yaşındaki tek çocuklarıdır. İspanyol terbiyesi ile büyümüş, yaşlılarına nazaran olgun ve görgülü bir yapıdadır.

Hala Nermin Hanım'ın halasıdır. Yeğenine son derece bağlı, maddi varlığını göstermeyi seven, mevcut iktidar yanlısı bir kadındır.

Enişte Bey Nermin'in halasının eşidir. Müteahhitlik yapan, zengin bir adamdır. Vatan ve millet uğruna düşünmeyi sevmez, para ve güç sevgisi fazladır.

Sabriye Nermin Hanım'ın kendisinden dört yaş büyük boşanmış kuzenidir. Keyfine göre hareket etmeyi sever. Kamil Bey'e akrabası olmasına rağmen kur yapmış ancak, Kamil Bey tarafından cevap görememiştir.

Fuat Mahir Bey Kamil Bey'in Galatasaray Lisesi'ni bitirmiş, kendisinden dört yaş büyük eski ahababı ve komşusudur. Oldukça beğenilen, Avrupalı bir erkekken karısının ayrılması ve çocuğunu kaçırmayla buhrana girmiş, hayatını yalnız başına ve Kadirilik prensiplerine göre yaşamaya başlamıştır.

Ahmet Kamil Bey'in okul arkadaşıdır. İhsan Bey ve karısı Nedime ile birlikte kurdukları Karadayı isimli gazetede çalışmakta, durumu kamufle ederek Anadolu'ya ve padişah karşıtı gruplara yardım ve sevkîyat yapmaktadır. Yakalanana kadar dürüst ve özverili şekilde çalışır fakat tevkif ardından davasına ihanet ederek her şeyi itiraf eder. Kamil Bey'in akıllıca tutumu ile oklar kendisine çevrilir. Cezaevindeki işkencelere ve üstündeki baskılara dayanamayarak intihar eder.

İhsan Kamil Bey ve Ahmet'in okul arkadaşlarıdır. Kurdukları gazetede gizlice çalışmalar içindeyken yakalanmış, cezaevine konulmuştur.

Nedime İhsan'ın karısıdır. Gebe ve yalnız bir kadın olmasına rağmen, vatan uğruna her şeyi göze almış, cesur bir kadındır.

Niyazi Ağabey Nedime Hanım ve İhsan'ın dostudur. Her zaman onlara yardım vermiş, çevresindeki herkesi vatan mücadelesi için cesaretlendirmiştir.

Ramiz Efendi Mütareke ardından, kurtuluş mücadelesindeki yedek subay ve öğretmen.

Fatma Hanım Ramiz Efendi'nin cahil fakat vatan sevdalısı karısı.

Asker İbrahim Kamil Bey'in tevkif edildiği cezaevinde gardiyandır. Saf, köylü Anadolu gencidir. Kamil Bey tarafından rahatlıkla kandırılır, Kamil Bey'in hapis hanedekiler ve dışarısı hakkında bilgi almasını sağlar.

Temalar

Vatan Sevgisi Vatan sevgisi ve vatan uğruna mücadele, kişilerin kendi varlıklarından, ailelerinden dahi üstündür.

İhanet Kişilerin vatanlarına ve davalarına ihaneti affedilemez.

Cinsiyet/ Feminizm Cinsiyet ayrımı sadece insanların fikirlerindedir. Kadın ve erkek toplumda eşittir ve her görevde cinsiyet ayrımı yapılmaksızın etkin şekilde çalışmalıdır.